

Boo Miljö- och Naturvänner

Saltsjö-Boo den 15 februari 2010

Nacka kommun

Planenheten

131 81 Nacka

Yttrande över Detaljplan för del av Tollare 1:16 m.fl. fastigheter, delplan 2, Tollare strand, i Boo, Nacka kommun.

Sammanfattande synpunkter och krav.

Vi motsätter oss bestämt exploatering av nyckelbiotopområden och (vissa) områden klassade som naturvärden.

Enligt skogsstyrelsens klassning är stor del av detaljplanområdet klassat som nyckelbiotop eller naturvärde.

Detaljplanen ligger inom riksintresse kust och skärgård och har strandskydd enligt Miljöbalken.

I miljökonsekvensbeskrivningen hänvisas endast till ett alternativ (nollalternativ) som samtidigt anges vara orealistiskt. Detta är inte förenligt med Miljöbalkens krav på alternativ i en MKB.

Miljökonsekvensbeskrivningen bygger på inadekvata referenshänvisningar gällande såväl biologisk mångfald som rekreation. Samrådet måste därför göras om.

Rekreationsintressen för befolkningen i Södra Boo har inte beaktats.

Denna detaljplan är den tredje i ordningen gällande Tollareområdet. I denna plan ingår industriområdet för gamla Tollare Pappersbruk. Vad gäller den för industriändamål ianspråkstagna och redan "förstörda" marken har vi inga invändningar emot en omvandling till bostadsområde.

Tyvärn begränsar sig detaljplanen inte till industriområdet, utan omfattar en yta som är avsevärt större än själva fabriksområdet. Denna del är idag helt orörd skogsmark med mycket höga naturvärden, nyckelbiotop eller nära nyckelbiotop. Endast en mindre del av naturmarken lämnas obebyggd – och då främst de två delar – i väst resp. öst – som är mycket svårtillgänglig, med branter och raviner som stupar rakt ner i vattnet.

Inledande synpunkter.

Boo Miljö- och Naturvänner har 2006 05 23 ingivit yttrande över *Förslag till program för detaljplan Tollare 1:16 m.fl. i Boo, Nacka kommun*. Detta programförslag gällde hela Tollare-exploateringen och vårt yttrande gällde hela området.

Vårt yttrande från maj 2006 läggs som **Bilaga 1**, till nu aktuellt yttrande.

I vårt ovan nämnda yttrande motsatte vi oss att Tollareområdet blev uppdelat i ett flertal detaljplaner, därför att detta förfaringssätt skulle försvåra för remissinstanser och lokalbefolkning att se och förstå helheten. Tyvärr har denna vår synpunkt på intet sätt beaktats.

Vi krävde också att hela Tollare grönområde skulle inventeras av sakkunnig biolog. Ekologigruppens utredning från 2006-10-02 (belysning av påverkan av strandskyddet i Tollare) var då ännu inte gjord – och den visade sig inte alls ha den kvalitet som krävs av en biologisk inventering. När kommunstyrelsens i november 2006 godkände Programmet för Tollare, hade man alltså ingen fullgod kännedom om de verkliga naturvärdena i området. Detta har visat sig vid Naturvärdesutredningen från 2007-2008 samt Skogsstyrelsens senare klassning av stora delar av hela Tollareområdet som Nyckelbiotop eller Naturvärde (nära nyckelbiotop).

Den detaljplan som kommunen nu lägger fram är den tredje i ordningen, plan 2, Tollare strand. Detaljplan 1a, Tollare Träskväg och detaljplan 1b, Mellanbergsvägen, är antagna av kommunfullmäktige. Ingen av planerna har ännu vunnit laga kraft, då de är överklagade. Detaljplanen för Tollare Träskväg innebär utplåning av en gammelskog samt bebyggelse för nära sjön Tollare träsk, som är beslutat som Naturreservat (nu laga kraftvunnet). Detaljplanen för Mellanbergsvägen innebär att del av bebyggelsen läggs i nyckelbiotopklassat område. Båda dessa områden är planerade för villabebyggelse (19 + 41 hus). Det är först nu som man kan skönja helheten i den totala Tollare-exploateringen. Nästa detaljplan, Tollarehöjden (den nu rivna Godtemplarbyn), har varit uppe på MSN för information, varvid framgår att här planeras för 150 lägenheter och 80 småhus. Plan 4 (ett mindre område i korsningen Hedenströms väg – Sockenvägen) kommer enligt uppgift i en bilaga (Dagvattenutredning) till aktuellt ärende att innehålla 28 lägenheter och 8 småhus. Tollare strand planeras för 450 lägenheter och 60 småhus/villor. Vid en sammanräkning finner man att detaljplanerna i NCC:s regi sammanlagt omfattar 872 bostäder. I start PM för fyra (i verkligheten fem genom delning i 1a och 1b) detaljplaner för Tollare framgår av Kommunstyrelsens beslut juni 2007 att bebyggelsen i Tollare (för dessa fyra detaljplaner) skulle omfatta 650 – 700 bostäder. Därutöver pågår också samråd för Tollareängen med 80 bostäder, (Järntorget's mark), som enligt senare start PM skulle omfatta c:a 70 bostäder. Den sammanlagda exploateringen av hela Tollareområdet ser alltså ut att omfatta 952 bostäder. Det är mycket märkligt att de ursprungliga fyra detaljplanerna fått svälla över alla bräddar och nu innehåller 172 flera bostäder, än vad som ursprungligen beslutades om i program och start PM.

Ytmässigt tar bebyggelsen – och då i synnerhet villa/småhusbebyggelse – flera gånger mera mark i anspråk, än vad bebyggelsen av flerbostadshus på gamla industriområdet gör.

Varken i aktuell plankarta eller illustrationsplan finns angivet några gränser för beslutat Naturresevat Tollare. All mark flyter ihop. Inte heller finns i några planhandlingar angivet att ett stort område i norr (Tollarehöjden) kommer att exploateras. Man anger att planområdet i norr gränsar till Tollare Folkhögskola, men förtiger (i MKB:n) dess nordliga gräns till nästa planområde. Illustrationsplanen i Kvalitets- och gestaltungsprogrammet anger ”Naturmark” (utskrivet) i denna norra del. Detta kan ge en falsk bild av verkligheten för en läsare inte så insatt i hela område Tollare.

Flerbostadsbebyggelsen i gamla industriområdet.

Detta ser vi som en positiv förvandling, eftersom industribyggnaderna numera är bortom all räddning. Ett bostadsområde med god arkitektur förändrar den landskapsbild som är idag, men till det bättre gentemot det förfallna bruket. En förutsättning är givetvis att fullgod sanering av förorenad mark görs och att alla läckage av gifter ut i Lännerstasunden – och i förlängningen Östersjön – förhindras. Kvicksilvermassorna i sundet är – trots miljödom och vidtagna och planerade åtgärder – en känslig punkt, där det framtida ansvaret måste var helt klarlagt.

Miljökonsekvensbeskrivning

Det är positivt att en miljökonsekvensbeskrivning görs i denna detaljplan – vilket tyvärr inte gjorts i de två tidigare planerna. Problematiskt är dock att det enda alternativ som tagits upp är ett nollalternativ. Detta samtidigt som nollalternativet konstateras som orealistiskt – se sid. 12 i Miljökonsekvensbeskrivningen.

Miljöbalken talar i kap 6 § 12 om vad en miljökonsekvensbeskrivning skall innehålla. Här ingår (stycke 1) ”en sammanfattning av planens eller programmets innehåll, dess huvudsakliga syfte och förhållande till andra relevanta planer och program.” Kommunens MKB har här inte alls relaterat till de omkringliggande detaljplanerna, som ligger under samma programbeslut.

Stycke 6 (samma §) anger ”en beskrivning av den betydande miljöpåverkan som kan antas uppkomma med avseende på biologisk mångfald, befolkning, människas hälsa, djurliv, växtliv, mark, vatten, luft, klimatfaktorer, materiella tillgångar, landskap, bebyggelse, forn- och kulturlämningar och annat kulturarv samt det inbördesförhållandet mellan dessa miljöaspekter”. Flera av de områden som här skall finnas med i en miljökonsekvensbeskrivning saknas.

Trots Miljöbalkens krav har MKB:n endast gjorts till hälften, eftersom man valt att endast ta upp strandskydd, naturmiljö, landskapsbild samt utbyggnadsskedet. Detta också trots länsstyrelsens uppfattning att även frågorna om markföroreningar, hydrologin och dagvattenfrågan skulle tas in har kommunen valt att inte göra det – då man ansett dessa frågor inte ha samma tyngd. Ett MKB-dokument ska beskriva och bedöma de effekter och konsekvenser för bl.a, miljö, hälsa och naturresurser som planens genomförande kan medföra. Trots detta finns inte Hälsa med i MKB:n. Hälsa hänger nära samman med rekreation, som i

sin tur skjutits över till Miljöredovisning – och då endast buller och luft tagits upp. Vad gäller rekreationens stymoderliga behandling tas detta upp i ett särskilt avsnitt.

Miljökonsekvensbeskrivningen är en förskräckande läsning. **Större delen av naturområden som planeras bli exploaterade har höga naturvärden – nyckelbiotop och nära nyckelbiotop – och ett flertal rödlistade arter finns dokumenterade. Det konstateras att dessa arter kommer att försvinna från Tollare – bl.a gränstickan, som här har en av tre lokaler i Nacka kommun. Den tretåiga hackspetten, som har graden VU på rödlistan, förlorar sitt revir och boplatz. Detta är bara exempel på vilka förluster naturen gör och det konstateras redan i den samlade bedömningen på sid. 3. ang. Naturmiljö att: ”Exploateringen tar huvudsakligen i anspråk och påverkar naturmiljöer av regionalt intresse för den biologiska mångfalden, vilket bedöms leda till mycket stora negativa konsekvenser.**

Miljökonsekvensbeskrivningen bygger på ”Underlag Biologisk mångfald”, Ekologigruppen 2009 05 26 och ”Underlag friluftsliv och rekreation” Ekologigruppen 2009 02 05. Detta framgår dels av Referenslistan på sista sidan av MKB-handlingen och dels av de två kartor som finns på sid.16 och 17, där det tydligt framgår att dessa är producerade av Ekologigruppen. Boo Miljö- och Naturvänner har gjort intensiva försök sedan december -09 att få fram dessa grundhandlingar – eftersom vi bedömer dessa som en förutsättning för att vi ska kunna skriva ett seriöst yttrande. Vår senaste framstöt med begäran om handlingarnas utlämnande gjordes i mail och telefonsamtal 1-5/2 -10 till planchefen. 5/2 -10 sändes även kopia av mail till två av kommunalråden (M+FP) samt till ordförande och förste vice ordförande i MSN. Tiden för vår förlängda samrådstid närmade sig slutet. 8/2 -10 ger planchefen ett svar – det har visat sig att Ekologigruppens material inte höll måttet och var ett arbetsmaterial med bristande kvalitet. Man ska i en reviderad MKB (inför utställning) hänvisa till Tomas Fasths (Pro Natura) utredning från 2007 – 2008 samt till utredningen ”Biologisk mångfald i Nacka” av Ekologigruppen juni 2009, som bl.a. bygger på Skogsstyrelsens inventering.

I miljökonsekvensbeskrivningen finns inte tydligt redovisat att naturen i större delen av detaljplan Tollare strand är av Skogsstyrelsen klassad som nyckelbiotop och övriga delar som naturvärden (nära nyckelbiotop). Se karta **Bil. 2.** – utdrag från Skogsstyrelsens hemsida. Hela det skogsområde (ungefär 2 hektar), som NCC stängslade in för ett antal år sedan är klassat som nyckelbiotop – men har i bl.a. kommunens begäran om strandskyddsupphävande angivits som ianspråkstagen mark.

Det är mycket märkligt att NCC i början av 2000-talet fick tillåtelse till att stängsla in hela denna skog – som borde varit allemansrättsligt tillgänglig. Nu presenteras skogen som ianspråkstagen mark – just genom att den är instängslad. Alla flygfoton visar tydligt bara skog – ingen industri. Om man nu måste ha ett skydd, skulle det räckt att stängsla in det verkliga industriområdet.

Utifrån den mycket sent inkomna informationen (att vi förvägras tillgång till vissa referenshandlingar) har vi relaterat till Pro Naturas Naturvärdesutredning liksom till Sven A

Hermelin AB:s rekreationsutredning (Patrik Tronde) från vintern 2007- 2008 samt till Skogsstyrelsens nyckelbiotopklassning av större del av detaljplaneområdet, när det gäller Biologisk mångfald resp. Rekreation. Men givetvis också till skrivningen i Miljökonsekvensbeskrivningen.

Biologisk mångfald.

Biolog Tomas Fasth, Pro Natura, har i Naturvärdesutredningen konstaterat att området där i detaljplanen är utlagd en serpentinväg kantad med villor har nyckelbiotopskvalitet. I området (nr 45) – betecknat som lövrik blandskog – finns tallar med en ålder om 200-300 år och enstaka träd uppskattningsvis 400 år. De äldsta granarna är uppemot 150 år. Granarna finns främst kring en rännil genom en grund sprickdal, där även finns ett lövrikt område med asp, björk och ek, samt sälg, rönn och klibbal. Bland dem senväxta ihåliga ekar och björkar samt grova klibbalar de äldsta med en ålder uppemot 150 år. Tillgången på död ved är god. En granlåga är underlag för gränstickan (med fruktkroppar längs hela lågan). Gränstickan är rödlistad (NT). Också ett antal signalarter har observerats. I den bördiga marken växer rikligt med blåsippan och det bedöms finnas en intressant marksvampflora. (Inventeringen gjordes dock vintertid). Samma område har senare av Skogsstyrelsen klassats som nyckelbiotop.

I väster utmed Tollarebergets rygg har i detaljplanen lagts ut ett område med dels villor och dels sammanbyggda småhus. Detta område (24) och (25) i Naturvärdesutredningen har höga naturvärden. Område 25 bedöms som nyckelbiotop, bl.a. på grund av fynd av flera signalarter och den rödlistade reliktboken (NT) samt ett brandfält. Tallskogen är hög med riktigt grova tallar, upp till 89 cm i brösthöjd och sannolikt 400 år gamla. Den södra delen av området (dock med vissa undantag) är inlagt i Naturresevat Tollare medan den norra delen fullt ut exploateras med nämnda villor. Område 25 är även av Skogsstyrelsen klassat som nyckelbiotop.

I MKB:ns avsnitt om biologisk mångfald konstateras tydligt de ovanligt höga naturvärdena som finns i samtliga områden utanför själva fabriksområdet. Tyvärr åberopas inte Skogsstyrelsens klassificering som nyckelbiotop och Naturvärden. Man kan dock få en viss bild av de kartor som finns från Ekologigruppens (visserligen av kommunen ej godkända) utredning. De orangemarkerade områdena som här bedöms ha regionalt värde har ändå klassats upp från den utredning som samma företag gjorde 2006, där det mesta var grönmarkerade, vilket innebar endast lokalt värde. Att naturvärdena i sig skulle ökat så markant under 2½ år är inte möjligt – utan innebär att utredarna från 2006 missat stora delar av alla naturvärden. Alla områden var inte heller fältbesökta.

Till den biologiska mångfalden hör också fågellivet. Den tretåiga hackspetten uppges enligt MKB:n finnas här (troligen hänvisning till Ekologigruppens underlag Biologisk mångfald 2009) Då kommunen inte lämnat ut detta underlag går det inte att avgöra hur och var den observerats. Förekomst av tretåig hackspett i Tollare är en sensation – den har tidigare aldrig observerats inom Nacka kommun men förekommer på ett par lokaler i Värmdö kommun. Tretåig hackspett är rödlistad (kategori VU). Vad som i detta underlag missats är mindre hackspett, rödlistad (kategori NT). Båda dessa hackspettar har behov av stora omgivande

barrskogar för sitt födosök och överlevnad. Att mindre hackspett finns observerad i Tollare framgår dels av observationer rapporterade till Svalan samt ett flertal observationer av kringboende samt Ekologigruppens rapportering i utredningen från 2006. Vi vet också att kattuggla och spillkråka häckar i området. Dessa två senare arter är upptagna i Bernkonventionen (kategori II resp. III). Spillkråkan dessutom upptagen i EU:s fågeldirektiv och omfattas av Sveriges åtagande för det europeiska nätverket Natur 2000. Den stora skogsskövlingen som blir följderna om exploateringen genomförs, innebär att mycket få fågelarter kommer att finnas kvar i Tollare. Det räcker inte att mata fåglar på fågelbordet – för att de ska komma dit måste det finnas natur att häcka och överleva i. Det är sällan man ser en fågel häcka på en liten villatomt, vilka dessutom idag främst består av betongplattor eller trädäck – rensade från all naturlig eller buskigare vegetation.

Kompensation för de förlorade naturvärdena tas fram upprepade gånger i MKB:n – och att detta ska studeras vidare. Detta är en fullkomligt befängd tanke. Det går naturligtvis aldrig att kompensera för den flera hektar stora avverkning av gammelskog, som planeras. Lite utplacering av död ved är väl inte fel. Problemet är dock att skogsavverkningen berör så stora ytor och den natur i Tollare som blir kvar är alltför liten och har mestadels inte heller samma biotop. Om skogsområdet i Tollare träsk skulle lämnas orört, funnes här en till vissa delar liknande biotop. Ex. står inte någon granskog att finna någon annanstans i Tollare än i detaljplan Tollare Träsks södra del. De små partierna av hällemarkstallskog kan inte rymma särskilt mycket död ved avsedd för kompensation av förlorade värden. Det fuktiga stråket utmed bäcken i öster med bl.a en rik flora av den fridlysta blåsippan liksom en rad andra värdefulla växter inklusive mossor och lavar i undervegetationen (inte inventerade av biolog) kan inte kompenseras. Utplånad naturmark är utplånad.

Strandskydd. När det i MKB:n talas om strandskydd hänvisar man till ett undantag i Miljöbalken. Det som är direkt ianspråkstaget – det verkliga fabriksområdet – är ett rimligt undantag. Men den sista punkten (sid 13), med hänvisning till ”angeläget allmänt intresse” är mera kontroversiell för att inte säga ohederlig. Kommunen har i sin skrivning till Länsstyrelsen vid ansökan om strandskyddsupphävande motiverat med att kommunen har lite av oexploaterad mark. Ett byggbolags vinstmaximering borde inte kunna anses som ett angeläget allmänt intresse. Utveckling av tätort kan inte rymmas inom Miljöbalkens undantag – särskilt när det handlar om ett område med Riksintresset kust och skärgård. Tollare är ingen tätort, som behöver utvecklas. Vad det handlar om är problemet med ett gammalt pappersbruk, som det givetvis kostar pengar att sanera från gifter. Men rimligtvis måste det för sådana ändamål finnas andra ekonomiska lösningar – ex. statliga pengar, så att man slipper kalavverka gammelskog och utplåna nyckelbiotoper i kustremsan. Någon bostadsbrist avhjälpes inte med ett antal utrymmeskrävande villor med sjöutsikt. I strandskyddsansökan har kommunen gett vilseledande uppgifter, då man markerat hela det instängslade området som bruksområde och redan ianspråkstaget – vilket inte är sant. Likaså har man här uppgivet att f.d. Godtemplarbyn (nästa detaljplan) är instängslad, vilket är fel. En prydlig trägrind har genom året varit uppsatt för att hindra biltrafik in i området, men inga hinder har funnits för promenerande att gå den vackra stigen genom området.

Landskapsbilden. Förändringen av landskapsbilden blir trivialiserad i MKB:n. De gamla bruksbyggnadernas rivning och uppbyggnad av arkitektoniskt välavvägda bostäder, kan ses som positivt – eftersom de gamla pampiga fabriksbyggnaderna är för förfallna för att rädda. Men det lika breda området av storskog öster om själva bruket (ovanför de lägre senare tillkomna byggnaderna) blir en mycket stor och mycket negativ förändring av landskapsbilden. Som detaljplanen nu ser ut, så kommer här inte att finnas någon skog alls. Det blir inte många träd synliga förrän det 57 meter höga Lännerstaberget med sina branta klippor mot havet ligger som fond i strandlinjen.

Noteras kan att skisserna från Kvalitetsprogrammet visar upp en helt annan strandlinje – från Mårtens Holme sett. Det är givetvis denna linje som både politiker och stor del av allmänheten uppfattar ska bli verkligheten. På denna bild finns låga strandhus, ovanför dom en storskog och på betydligt högre höjd en rad av villor med bakomliggande skog. Denna bild kommer inte att bli verklighet. Är det därför del 1 av Kvalitetsprogrammet inte sändes ut till Remissinstanserna?

Skydd av vegetation. I princip kommer ju knappas någon vegetation att vara kvar. Kvarvarande vegetation inom såväl allmän, platsmark, kvartersmark och privat tomtmark ska ha absolut skydd för all vegetation. Marklov för trädfällning räcker inte.

Utbyggnadsskedet. När det gäller transporter till och från planområdet under byggskedet, så framgår att det rör sig om gigantiska mängder. Tidigare – i programskedet, kring detaljplan Mellanbergsvägen samt i samband med rivning av Godtemplarbyn talades om vikten av tunnel och snar väg genom Godtemplarbyn för dessa transporter. Nu talas om att anlägga en tillfällig väg – genom hästhagarna i detaljplan Mellanbergsvägen – vilket kommer att åstadkomma markskador med så många tunga transporter. Detta för att undvika transporter vid den närliggande Johannes Petri skola. Nu omnämns (i stycke ”Säkerhet”) att transporter kommer att passera Lännersta skola. Detta innebär att man tänker sig utfart via Sockenvägen – Lännerstavägen och ut genom trafikplats Orminge. Detta innebär en kolossal ökning av tunga transporter på den för sådana transporter inte avsedda Lännerstavägen. Den mycket speciella rondellen i korsningen Sockenvägen – Lännerstavägen är komplicerad även för vanliga bilar och Sockenvägen som bussväg ska korsas. Såväl Sockenvägen som Lännerstavägen kantas av näraliggande villabebyggelse, som kommer att störas av ökat trafikbuller och ökade risker i trafiken. Utmed Lännerstavägen ligger förutom Lännersta skola också Bagarsjöns förskola (korsningen Lännerstavägen – Liljekonvaljens väg). Sjötransporter med pråm anges som en ev. möjlighet för vissa transporter. Med tanke på ovan anförda samt av miljöskäl vill vi hävda att **sjötransporter med pråm måste prioriteras för flertalet transporter** och inte utgöra undantag.

Miljöredovisning.

Dagvatten och Hydrologi. Länsstyrelsen har ansett att denna fråga skulle behandlas i MKB:n. De har dock helt kort lagts till miljöredovisning.

Här skrivs mycket kort om hanteringen av dagvatten, trots att frågan är mycket komplicerad. Man omnämner att planområdet består till stor del av hällemark med berg i dagen och att förutsättningarna för lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) därmed är begränsade. Men man tar inte upp den stora förändringen i hydrologin som avverkning av stora skogsområden innebär. Tillförsel av matjord vid vissa utfyllnader kommer ingalunda att räcka för att dagvatten ska kunna omhändertas lokalt. Ändå hänvisar man till att Nackas vanliga dagvattenstrategi (LOD) ska tillämpas.

Vid läsning av den dagvattenutredning för Tollare som VSP (på uppdrag av NCC) gjort i juni 2009 framstår problemen som så mycket större och oroväckande förslag finns. Det framgår tydlig att mycket stora hydrologiska förändringar kommer att ske i området – såväl gällande Tollare strand som andra områden inom Tollare (inte minst de två redan antagna planerna).

Varje skogsägande bonde har insikt om att skogsavverkning på en höjd innebär förändringar i hydrologin i markerna nedanför. Detta verkar dock inte kommunens Planenhet ha insikt om och utesluter därför frågorna i sin MKB. Man har dessutom under flera veckor förhindrat remissinstanser och allmänhet tillgång till det viktiga dokumentet från VSP.

Det framkommer sammanfattningsvis i dokumentet att den planerade utbyggnaden av Tollare med tillhörande vägar m.m. endast kan bli förenligt med Nacka kommuns dagvattenpolicy under särskilda förutsättningar. Det handlar bl.a. om fördröjning och infiltration, vilket i sin tur bedöms starkt begränsad på grund av områdets geologiska och topografiska förhållanden.

Vad gäller område Tollare strand, som här uppges inrymma 546 bostäder (ytterligare 36 till de 510 som anges i detaljplanen) framhålls att det på grund av den begränsade möjligheten till infiltration och fördröjning som ”önskvärt att planera omhändertagande av dagvatten för att säkerställa vattenbalansen samt för att främja viss rening av till exempel vägdagvatten”. De utformningsförslag som sedan kommer är i vissa delar oroväckande. Det föreslås en dagvattenledning västerut längs med hela Tollare gårdsväg (”farmen” ut mot Tollareberget) och möjlighet till fördröjning under planerad vändplan. Därefter avses spridning ”ner i slänten” mot vattnet. Detta innebär spridning ut i nyckelbiotopen (Naturreservat). Här talas dessutom om ”fördelning av dagvattnet i planerad stig/väggkropp söder om bostadsbebyggelsen”. Det beslutade Naturreservatet innehåller ingen tillåtelse av nedgrävning av dagvattenledning i stig för att sprida dagvatten från bostadsbebyggelse och väg. Det skulle dessutom vara förödande för nyckelbiotopen. Härav blir skälet att utesluta hela bebyggelsen utmed Tollare Gårdsväg ännu starkare.

I östra delen av planområdet (nyckelbiotop) rinner en bäck. Den planeras att kulverteras, då den möter bostadsområdet för att så anslutas till dagvattenledning i Utsiktsvägen.

Kulvertering av en bäck i en nyckelbiotop kan inte anses vara särskilt förenligt med det Riksintresse för skärgård och det strandskydd som råder. Ytterligare ett skäl att tänka om vad

gäller hela område utsiktsgatan.

Oroväckande är också tre planerade utsläppspunkter för dagvatten i Lännerstasundet. Till den mellersta utsläppspunkten ska också anslutas ”nödutlopp från planerad spillvattenpumpstation belägen i garaget”.

Vad som kan synas märkligt är att WSP inte verkar känna till beslutet om Naturreservat och inte heller att Skogsstyrelsens klassat ett flertal områden i Tollare som nyckelbiotop. Man omnämner i den översiktliga beskrivningen att Skogsstyrelsen klassat ett område norr om Sockenvägen som nyckelbiotop. Det hade ändå gått minst ett halvt år som alla de övriga nyckelbiotopområdena fanns med på Skogsstyrelsens karta.

Med all denna information är det ytterligt märkligt att kommunen utesluter Hydrologi och Dagvatten från MKB. Dessa frågor måste studeras ytterligare och garantier för utsläpp av orenat dagvatten eller spillvatten i Lännerstasundet måste ges.

Rekreation och hälsa.

Patrik Tronde, Sven A Hermelin AB, har i sin utredning Rekreativsvärden (Naturreservatsutredning 2007 – 2008) i sammanfattningen (sid. 11) konstaterat:

”Sammanfattningsvis kan det konstateras att betydande delar av värdekärnorna, även de som berör båda värdena (naturvärden och rekreation) kommer i konflikt med förslag till bebyggelse. Detta bör fortsättningsvis beaktas i bl.a. prövningen av upphävande av strandskydd.

Denna synpunkt delar vi till fullo och är förvånade över att rekreativsägnats så minimalt utrymme och lagts till Miljöredovisningen. I detaljplan Tollare strand har fokus lagts på rekreation för de kommande boende. Man talar om inlagda lekplatser, en fotbollsplan och kajområdet som strandpromenad och med solbrygga. Det sägs att ”större” naturmarksområden för rekreation finns väster och öster om bebyggelsen. ”Dessa naturområden som omfattar bl.a Tollareberget och Lännerstaberget föreslås ingå i det beslutade naturreservatet.” I relation till övriga skrivningar så blir det här en hel del hopblandning. Det framgår tydligt i detaljplanen att Tollareberget ska bebyggas – och här sägs att Tollareberget ska ingå i naturreservat. Sanningen är att endast en liten del av Tollareberget blir kvar som tillgänglig natur. Likaså kommer delar av Lännerstaberget att bebyggas. Den ursprungliga Tollareslingan (namnet har funnits i minst 50 år) blockeras av bebyggelse vid Tollare busstorg och vägen ut mot utsiktspunkten är via bilvägar. Beskrivning finns också nedan under avsnittet Reflektioner. Det finns en inritat mycket brant stig från Elevhemsvägen (tillhör Tollare folkhögskola), men denna kommer att vara otillgänglig för personer med nedsatt fysisk ork eller annat handikapp. Det samma gäller den fina lilla naturmarken, nyckelbiotopen (Naturreservat) i sydslutningen av Tollareberget. Inte ens en stig kan vara till hjälp för annat än fullt friska och unga personer. Även i planhandlingarna i stort ges intrycket att rekreativsmöjligheterna snarare ökar i och med exploateringen av hela Tollare grönområde. Det nybildade naturreservatet i området är natur som hittills alltid varit tillgänglig. Den instängslade skogen (nyckelbiotop) och strandpromenaden väster om fabriksområdet stängslades in för några få år sedan, när NCC köpt marken. Att denna skog förvandlas till ett villaområde med privata tomter och bilväg ger inte mera möjlighet till vad som normalt betraktas som rekreation. Mårtens Holme blir mer

lättillgänglig med en bro, men har alltid gått att nå med båt – alltifrån segelbåt till roddbåt. Men den har aldrig varit avstängd för allmänheten, vilket nämnts i någon del av planhandlingarna.

Den fråga som varken tjänstemän eller politiker velat befatta sig med – trots påtalanden i programskedet 2006 och en namninsamling med 3.412 namn under hösten 2008 - är rekreationsbehovet för hela befolkningen i Södra Boo, som redan nu överstiger 8.000 medborgare och utgör 1/3 av kommundelens befolkning. Tollare är det enda lite större grönområdet i Södra Boo (söder om motorvägen).

I dagarna pågår en konferens ”Folk och Natur” anordnad av Miljödepartementet (pressmeddelande därifrån). Bland de områden som Miljöminister Andreas Carlgren tar upp finns flera av de synpunkter vi har i detta vårt yttrande, bl.a. vikten av den biologiska mångfalden och strandskyddet samt ”Friluftsliv ska finnas i tätorten. 85 % av invånarna bor i tätorter. Kommunerna har ett stort ansvar för planeringen av tillgången till tätortsnära natur för medborgarna”

Hushållning med resurser.

Den stora skogsavverkningen samt utplåningen av de flesta rödlistade arter och signalarter liksom den biotoppåverkan/markförslitning som den stora befolkningsökningen medför är inte förenlig med långsiktig hållbarhet och hushållning med resurser.

Synpunkter och reflektioner kring detaljplanen.

År 2010 är den biologiska mångfaldens år. Men detta verkar inte på något sätt beröra Nacka kommun, där man prioriterar villabebyggelse i orörd natur fullpackad med hotade arter. När man ser detaljplanen och kvalitetsprogrammet framgår tydligt att det är villor och i några fall radhus som planeras just i naturområdena. Skälet till exploateringen av Tollare är i grunden att vilja dels bli av med och sanera den gamla industrimarken, vilket är ett gott syfte, samt bygga bostäder, vilket också är ett gott syfte i en storstadsregion med bostadsbrist. Södra Boo består till sin allra största del av villaområden och flera förnyelseområden (med tidigare främst fritidshus) kommer att planläggas för ännu flera villor. Att bygga villor i Tollare naturområden handlar om NCC:s önskan om största möjliga vinst i sitt projekt. Ett rimligt intresse hos ett företag, men här måste Nacka kommun träda in och göra en seriös värdering av naturen och sätta gränser för företagets alltför vidlyftiga planer. Att utplåna så här mycket värdefull natur i en kommundel, avskuren från andra naturområden genom motorvägen, är inte ett hållbart framtidsalternativ. Det är inte ett alternativ varken för naturen i sig eller för människan, som förlorar så mycket av möjlighet till rekreation.

Upprepade gånger talas om i Miljökonsekvensbeskrivning och i Planbeskrivning att Lännerstaberget liksom Tollareberget sparas och blir Naturreservat. Detta är inte en sann beskrivning av verkligheten. Tollareberget från Hedenströms väg västerut mot vattnet har en längd om ca 500 meter, som är möjlig att vandra. Härfter stupar berget brant ner mot vattnet. I den föreslagna detaljplanen läggs ut bebyggelse (villor och radhus) utmed de första 400 meterna på bergets rygg. Härfter kvarstår knappt 100 meter innan stupet/ravinen börjar.

Det talas om den hänförande utsikten och frihetskänslan från denna utsiktspunkt. Visst – utsikten kvarstår, men frihetskänslan kan väl jämföras med en tur upp i Kaknästornet. För att nå till denna hänförande utsikt måste man träckla sig igenom en villabebyggelse med bilväg, vändplan och någon stig som först går neråt och sedan uppåt. Den vandring över bergets ryggås genom en hänförande vacker gammal hällemarkstallskog, där västersolen silar in mellan trädstammarna hela vägen upp till krönet, där solen möter vattnet, är vad som kan benämnas som rekreation. Sådan rekreation är hälsofrämjande – oavsett om man känner till namnet på växterna och de sjungande fåglarna eller inte.

Bergsryggen över f.d. Godtemplarbyn – som faktiskt alltid varit öppen för promenader – har först bjudit på de små prunkande trädgårdarna och sedan övergått i en stig med nedåtlutning i sänkan och vidare möjlighet att ta sig på skrå (lite tuffare vandring) sig upp till toppen av Lännerstaberget. Genom den nu planerade bebyggelsen (nästa detaljplan, Tollarehöjden) försvinner möjligheten till vandringen över bergsryggen och det är tveksamt om det genom tillkommande bebyggelse ens blir möjligt att ta sig upp på Lännerstaberget från detta håll. Tidigare (före NCC:s instängsling) fanns också möjligheten att utforska den mer vilda barrskogen i slutningen mot Lännerstasundet. Det är här flera av rariteterna i naturen har sina platser. För den som kan och orkar gå i måttliga branter och som önskar vild natur är detta ett elderado.

Fram till det att stängslet uppfördes fanns också en fungerande strandpromenad från Tollare utmed stranden i Lännersta och fram till Boo Gård. Att så var fallet kan bevisas genom den skylt från troligen 50-60-talet som alltid funnits uppsatt vid ingången till Tollareberget mitt emot Godtemplarbyn. Se foto från september 2009, bil. 3. Se också Lantmäteriets ekonomiska karta från 1952 (utdrag ur Naturreservat Tollare), bilaga 4. Nu gör NCC stor sak av att man ska göra området mera tillgängligt genom strandpromenad. Strandpromenaden talar man om som den stora compensationen för att större delen av naturmarken tas i anspråk.

Alternativ till aktuell planering.

När det nu står helt klart att stora delar av detaljplanens område för bebyggelse har klassats som Nyckelbiotop. Dessutom tillhör ju området Riksintresse för kust och skärgård och är därmed strandskyddat upp till 300 meter på land. Den del av bebyggelsen som ligger inom nyckelbiotopsområde är absolut inte förenlig med strandskyddets syfte enligt Miljöbalken.

De 20 villor (kedjehus) som är föreslagna västerut på Tollareberget – den ”tarm”, Tollare Gårdsväg - som går rakt västerut vid den vägkrök, där Tollaregatan vänder österut – **måste absolut tas bort från detaljplanen**. Dessa ligger inom nyckelbiotopområdet. Bilvägen ut på berget har ingen annan funktion än att betjäna dessa villor. De tre villorna söder om vägkröken ligger också inom nyckelbiotopen, men kan accepteras, då de ligger utmed den nödvändiga vägen.

Det långa **serpentinvägen i öster** går rakt genom nyckelbiotop. Vid samrådsmöte har påtalats att vägen måste göras så lång på grund av områdets topografi – stora höjdskillnader – och att en väg måste leda ner till kajen. Vid närmare eftertanke och kartstudier av höjdskillnader ser det helt möjligt ut att inom nuvarande fabriksområde låta Bruksgatan få en

mer sydlig sträckning för att liksom Utsiktsgatan mynna ut vid Hamntorget. Denna möjlighet måste studeras som ett **alternativ**. Serpentinvägen i öster, som nu kallas Utsiktsgatan har funnits med ända sedan planerna aktualiserades 2005. Då fanns ingen naturinventering gjord. Vidare refererades ständigt till den tvivelaktigt gjorda instängslingen – som gav området namn av att höra till gamla bruksområdet. I de första årens skisser talades om småhus i grupp inom vissa delar av Tollareområdet. I dagsläget har Utsiktsgatan fått status som villagata med **24** spatiösa villor med garanterad utsikt över vattnet. Inte heller denna villabebyggelse är förenligt med strandskyddets syfte enligt Miljöbalken – i all synnerhet som den utplånar en nyckelbiotop – gammelskog med ett flertal rödlistade arter. 24 villor kan inte på något sätt avhjälpa den bostadsbrist som finns. Det som kanske måste vara kvar av Utsiktsgatan är den södra sträcka som betjänar strandhusen – om nu inte dessa kan byggas med ingång endast från kajplanet. Av strandhusen borde huset längst österut tas bort med tanke på att det är beläget inom nyckelbiotopsområdet – och ett bättre markutnyttjande kunde fås genom att höja strandhusen någon våning. **Serpentinvägen Utsiktsgatan måste tas bort ur detaljplanen.** I nästa detaljplan, Tollarehöjden, planeras för ett stort antal villor – vilket inte är lika kontroversiellt, då det här tidigare har funnits bebyggelse.

Vad som krävs är att planenheten **studerar om hela detaljplanen** och då har, **naturvärden** och **naturens förutsättningar som fokus**.

Översiktsplan och Nacka kommuns policy.

Exploateringen överensstämmer inte med Nacka Översiktsplan 2002. Tollareområdet finns också med i Länsstyrelsens program över 71 områden med tätortsnära natur som bör skyddas som naturreservat.

Delar av den planerade bebyggelsen i Tollareområdet ligger inom det område som både i kommunens översiktsplan och i Länsstyrelsens program föreslås som reservat – till dessa delar hör områden inom detaljplan Tollare strand.

Nacka kommun har en policy, där man bl.a. uttalar att ”*Nya bostäder ska i första hand byggas i tidigare industriområden*” Tollare bruk är tidigare industriområde, vilket inte är fallet med omkringliggande skogsmark. Hela exploateringsplanen strider mot en rad av de uppsatta målen.

För Boo Miljö- och Naturvänner

Margaretha Josefson
Styrelseledamot

Carl-Cedric Coulianos
Ordförande